

Větné vztahy

A. Predikace

Predikace je vztah spojující ve větě podmět a přísudek. Je založený na přisuzování, tj. přísudek přisuzuje podmětu např. vlastnost, stav, polohu, děj. Predikace je vyjádřena shodou (kongruencí): přísudek se s podmětem shoduje vždy v osobě a čísle: *Ty přijdeš v pátek?*

Všichni studenti čekají na chodbě. Já o vašem problému vím.

Je-li přísudek vyjádřen slovesem v minulém čase, podmiňovacím způsobu nebo v trpném rodě, shoduje se přičestí minulé nebo přičestí trpné s podmětem též ve jmenném rodě: *Broňa se na sestru unaveně usmála. Doprava na dálnici je na několika úsecích zastavena. Později by větrné kalamity byly minimální.* S podmětem se v rodě a čísle shoduje též přísudkové přídavné jméno, rodové zájmeno nebo řadová číslovka: *Letní dny jsou nyní nezvykle horké, až tropické. Největší favorit byl nakonec v cíli druhý. Pavel už takový nebyl.*

B. Determinace

Determinace je vztah závislosti, kterým je vždy spojen řízený větný člen se svým větným členem řídicím. Determinace bývá vyjádřena **shodou** (*kongruencí*), **řízeností** (*rekcí*) nebo **přimykáním** (*adjunkcí*).

a) shodou je vyjádřen vztah mezi přívlastkem shodným a jeho řídicím podstatným jménem; přívlastek shodný se s ním shoduje v rodě, čísle a pádě:

Všude kolem je ještě panenská příroda

příroda
shoda
panenská (přívlastek shodný)

nebo jenom v pádě:

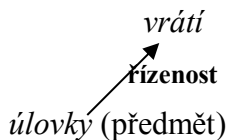
Město Boskovice leží na řece Bělé.

město
shoda
Boskovice (přívlastek shodný)

b) řízeností je vyjádřen:

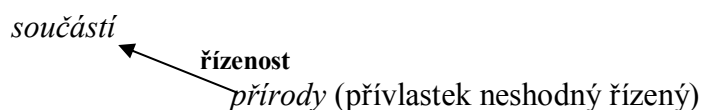
– vztah mezi předmětem a jeho řídicím slovesem nebo přídavným jménem: sloveso nebo přídavné jméno řídí pádovou formu předmětu:

*Rybáři-sportovci většinou svoje **úlovky vrátí** zpět do řeky.*

– vztah mezi přívlastkem neshodným a jeho řídicím jménem (o tom viz kapitola 6.2.2.2 C.2.):

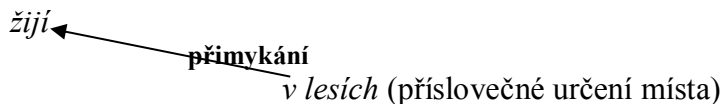
*Bobří hráze jsou už **součástí** zdejší **přírody**.*

c) přimykáním je vyjádřen:

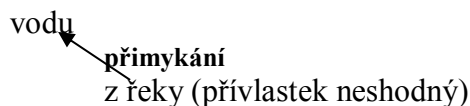
– vztah mezi příslovečným určením a jeho řídicím slovesem, přídavným jménem nebo příslovcem: sloveso, přídavné jméno a příslovce neřídí tvar příslovečného určení, závislost příslovečného určení na řídicích větných členech je pouze významová:

*Lesní koroptve **žijí** většinou **v lužních lesích**.*

– vztah mezi přívlastkem neshodným a jeho řídicím jménem (o tom viz kapitola 6.2.2.2 C.2.):

***Vodu z řeky** byste pít neměli.*

Pro zápis vyjádření determinačních vztahů užíváme zkratky: *s* = shoda, *ř* = řízenost, *p* = přimykání.